

ШЫН

1925 чылда
үндүрүлгөсү

1965 ч.

ИЮЛЬ

15

ЧЕТВЕРГ

№ 165 (7182).

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди

Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

Өртөө 2 көп.

АМҒЫ ҮЕНИҢ НЕГЕЛДЕЗИНГЕ ДҮҮШТҮР

Улустун чаагай чоруу даш комсомолчуларын болгаш аныктарын куш-ажылга кижилерин — өзү олурар анык салгалдык коммунист кижизилдигинин талазы-биле ВЛКСМ-ниң бүгү ажил-чорудулганын кол улагышкыны бооп келген болгаш моон сонгаар бооп артар деп, комсомол Төп Комитетиниң чоокта чаа болуп эртен VII пленуму онза чутулалал айткан. Маңаа дүштүр алмрга, бүгү чурттааы дег, бистинг республиканың комсомол организациялары чө-чөрдө партия организацияларын удурутлазгы-биле улуг ажалдарын чоруулар турар.

Анык эскеринер бугурулгелге хаара тудар талазы-биле комсомол организацияларын бодунун дайын-кыш ажил-чорудулганын улам күш-тедирген. Чуртун анык-агы чө-чөрдө келген эрес-сорукут анык кижилерин төлөтпг салышкыны кирип турары — «Тыва даг-дугу» комбинаттын тудуун Бүгү-үндүлгө комсомолчу шалымчы тудуу деп адаан тава-рыга эвес. А Хову-Аксинда «Тыва кобальт» комбинат тудуунун баштайгы үезинде чүс-чүс оолдар, кыстар комсомолдун путёвказы-биле келген болгай. Ам бистер «бо ажил-херекти комсомолчу-аныктарын бригаданы, фермазы, эвенузу, чөп бугурун» деп сетки ханышкыны-биле бо-ла чугаа-лашкылар бис.

Кандыг-даа кадыг-бергеге тор-лус дивес, кыптыгып чоруу эрес-сорукут чалым назынын чаагай ажил-херектин дугайында өөрүн-чүт мезгилер чө-чөрдө келген кээр турар. Чижээ, Хову-Аксинда «Тыва кобальт» комбинаттын тудуунун Михаил Черныгашевке удурткан аныктарын тудуу бригаданы ай-павын доктаамал 100—140 хуу күсүдүн турарынын дугайын чоокта чаа, совет аныктарын ба-ырлатынын хунуе айткан. Бирги чартык чылда бир саар инектен 1300—1500 кг-дан хей сүтүт сагган сааны аныктар Ирия Ондары, Донгак Серешти («Сүт-Хал» совхоз), Зинаида Ре-влюкова («Мезгел» совхоз) бо-лаш чүс баш түрүп хойга олаан-тур 100—124 чедир хураганын аа-ган Ондар Эрес-оолу (Бин-Хем-ниң «Кызыл тарачан» колхоз), Ириг Эресиниң («Талы» совхоз) болгаш оон-даа өскө хей аныктар-нын бодуну ажил-херектин мастер-лери, кайгамчык куш-ажылчы кижилер деп чон улуг чоругарал-биле адал турар. Көдөз ажил-агылаа, улетпурде тудууга болгаш улус ажил-агылынын өскө-даа адырал-рында куш-ажылга үлгөр-чижээн

көргүзүп турар шак ынады анык-тарын хейнү көргүзүп болур. Чө-чөрдө чамдык партия орга-низацияларын комсомолга удурут-каны күштөдирип, анык кижилерин коммунистг өзү-биле ажилдап, чурттаарына, оларнын угаан-бодал талазы-биле канналып өзөригеге эрежок чутула чүдүл-лери кылып турар. Анаа бирги эөл-чегде Кызылдың бус-биле ажил-даар электри станциясында болгаш «Тилелге», «Сүт-Хал», «Чыраа-Бажы» совхозтарда, Чөөн-Хемчи-тин «Большевик» колхозта партия организациялары хамааржыр.

Бо черлерде комсомол организа-циялары аныктарын бугурулгеге хаара тудуурун азыш эвес дур-жулгаларды бооп, оларнын өөр-дигезин болгаш дымтанылганын организацияларынче улуг кичээлге-ни салып турар. Ылаңгыа электри станциясында эш Черкашина се-кретарылаан комсомол организация-ны бугурулгеге комсомолчуларын ажил-херээ, өөредилгезин, култур-луг амьдырал-чурталганы дээр шыкша эң чутула амьдыралчы ай-тырыгларын кичээлгеинин төвүнде тургузуп турар. Ында ажил шагы үзөр, сагыла-чурум үрээр чорук барык чок, аныктар шудуруг өө-рөп, хей-ниги ажилына идел-кейли кирип турар. Чоокта чаа болуп эртен бот-тынгыр турар чүл көрүдөгизин анык ире-тиктир ийги чери ээлээн.

Сөөлү чылдарда аныктар-биле кижизилдиге ажалынын чаа хевир-лери тыптып турар. Кызылда ре-волюсчу болгаш куш-ажылчы ал-дарын клувунун ажалынын дур-жулганын «Шинин» бөгүнгү ду-гаарыга паралаң. Эртен өөредил-ге чыгында Воронежтин комсомол организацияларын үлгери-биле «Тилелге», «Сүт-Хал» совхозтарга өөредилге комбинаттарын тургу-суулан. Оларга өөренип турган 267 аныктардан 78 кижилер трактори-стин, комбайнерин, чолачынын мережилин чедип алган. Бо дээр-ге чаагай херектер-дир.

Ыччалазык ВЛКСМ ТК-нын VII пленумунун доктаамалда пар-тиянын негелдеринин удуштур организацияны болгаш кижизилдик ажилды хевирлерин болгаш ар-галарын чурталгаларын кылы-ры комсомол комитеттеринин чу-гула сорулганын болуу дээрзин он-залап айткан. Ол шыкша ол док-таамда чамдык ВЛКСМ комитет-тери сагган сорулгаларын күсүл-десин ээлигине чедирбес, анык-тарын кижизилдер талазы-биле практиктиг ажилга кол улагыш-кынын тодаргайлап билбес, ком-сомол эге организацияларын ажил-чорудулганын тодаргай ула-гылашкынын берейи, хей сан-

ныг айтмышкынар, доктаалдар күлөп алаш, оон хыналдазын чо-рутпайн, бодунун ажалын шүгүм-чүлөкчү өзү-биле көрбей турарын улуг чөтөс деп санаа. Үстүнде чүдүлөр бисте чамдык комсомол организацияларынга бүгүн ха-мааржыр алаар.

Кызылдың транспорт, тудуу ор-ганизацияларын, Барын-Хем-чик, Бай-Тайга, Бин-Хем районы-нда чамдык комсомол организа-цияларынга байдал чөгүм-ча и-диг. Кызылда дузалаар бугурул-гелер комбинатында эш Очур-оол секретарылаан парторганизация мыа комсомол организациянын удуштурларын аныктарын ажил-даарына дуржулгелге киржилгези кош-ка болгаш олар ажил-шагы үзөр, сагыла-чурум үрээр таваарылаар улаа-дараа бооп турар. Барын-Хемчик, Бай-Тайга райондарда анык малчыларын саны кызыр-ылган. «Талы» совхозтук Бай-Тал салбырында болгаш өскө-даа, черлерде ажилдаа-даа, өөремес-даа, хей-нигинин чурмуун үрөп турар анык кижилер ам-даа бар. Ол шыкша Эрзин, Өвүр, Бин-Хем болгаш өскө-даа черлерде ком-сомол организациялары эки эгелеш-кинерин ээлигине чедирбес, аны-ктар-биле ажилга чаа чүдүлдер тывар талазы-биле кошкак ажил-дап турар. Бо чылдың ээлигине Туранга ажиттыганын «Чалым на-зынын клувунун» ажилынын сок-сааны, Шагаан-Армга, Кызыл-Мажалыкка ажиттыгылаан шери назылыгараа лекторилерин ажилдаа-даа манаа тодаргай чижек боор-дур. Бир эвес бо че-рлерде партия организациялары комсомол ажилыне кичээлге сал-ган болза, ол чөтөстерин чылдап болур аргалар турган ийик.

Партиянын болгаш улустун ам-дыралы-биле ленин комсомолдун бүгү ажил-чорудулганы сыйы хара-нылаагы, оон күжү болгаш дай-нычын, эгелекчи чорунун үер де-лү-партыгын удурутлаага деп чүбө билдиргип болгай. Ычангаш чер-чөрдө партия организациялары комсомол ажилына удурутлаганын улам күштөдирип, комсомол ор-ганизацияларын ажилыны болгаш кижизилдик ажилы партия-нын амгы үзе негелдеринин деңгелегине тургун дээр бүгү хем-чегерин алып ужурул.

Анык кижилерин амьдыралга, куш-ажылга шын орукут тып алы-рына практика кырына дузалаар, оларнын өөредилгезин, дымта-нылганын дугайында доктаамал сагыш салыр херек. Бо талазы-би-ле комсомол организацияларынга бүгү талазын дузанын көргүзү-п турар организацияларын ку-лаагызын болуу.

Республиканың куш-ажылчы хүнү

Хуусаа бетинде күүсеткен

Өвүрнүң малчынары бирги чартык чылдың планын хуусаа бетинде ажыр күүсеткен. Социалистг чарышпа тилелгени чедип алган «Кызыл тун» колхозтук коллективинге СЭМП райкомунун бол-гаш райкүүсковиң шилчир Кызыл тугун тывыскаң. «Коммунизмге орун» колхозту болгаш ол ажил-агынын Ары-Баны сүт-бараан фермазын Хундулуг бижинтер-биле шаңнаан. Малчынарының байыр-лалы районнук ыры байырдалы-биле чаңгыс хүн болуп эртин. Малчынарга солун программалык концертти көргүсөн.

Мурнакчыларга шаңнал

Сарыг-Септинг Культура бажынынга районнук мал-чынарының хуралы болуп эртен. Хурала СЭМП рай-комунун секретары эш Очур-оол шеткед кылган, районнук ажил-ишчилери бирги чартык чылда күрү-неге этт дужаарының пла-нын 185,9 сүтүүн 156, дүк-түүн 120,3 хуу күүсеткен деп, ол дыңнаткан. 16 мур-

накчы малчынар СЭМП райкомунун болгаш рай-күүсковиң Хундулуг би-жиктери-биле, 56 кижиге ор-тектиг белектер-биле шаң-наткан. Оларның аразында «Коммунизмге орун» кол-хозтук хойжузу Иван Хал-бы, Ленин аттыг колхозтук хаваан ажаакчызы Агафья Лошкарева, «Бурдугаар» колхозтук саанчызы Ира Оюн олар бар.

Тудугжулар хүнүнге

Республикада тудуг эрге-лелдеринин аразында кал-барган социалистг чарыш-ка «Тыва тудуг» трезиниң үлетпүр участогу иделкей-лиг кирип, бо чылдың баштайгы чартында бугу-рулге планын 139,9 хуу күү-сеткеш, бирги черни чаалап алган. Бо тудуг эргелели-нин тудугжулары Тудугжу-лар хүнүнге улам бедик куш-ажылчы көргүзүл-гелер-биле ужуражырына бугу-релдиг, ажилдын шынарын, бугурукчулугун хүн бүрүде бедидип турар.

ОНДАР ХҮРЕН-ОЛОННА НОРЖУМАА Чедире кур чөв совхозунун мурнакчы саанчыла-рынның бирээзи. Солон ам бодун-га бижиктеген 23 инкнүн 20-шк саап турар. Уш инкэ ам торугу чөткен, дымтанылгада турар. Ол бир инекке онааштыр 1400 литр сүт саар ланкың. Ондар Хүрен-ооловна чартык чылда бир саар инекке онааштыр 833 литр сүтү саап, совхозтук мурнакчы саанчы-ларынның одуруунда чоруп турар. ЧУРУКА: Ондар Норжуммаа сагган сүдүн дужаап турары. Фото А. СОДУНАМНЫ.

РЕСПУБЛИКАДА МАЛ АЖЫЛЫНЫҢ ПРОДУКТУЛАРЫН САДЫП АЛЫРЫНЫҢ ЧЫЛ ПЛАНЫНЫҢ КҮҮСЕЛДЕЗИ

(1965 чылдың июль 10-га чедир, хуу-биле)

Районнар	Сүт	эрт	дүк
Танды	68,3	29,5	61,6
Каа-Хем	36,4	28,8	64,3
Бин-Хем	56,4	28,8	64,3
Барын-Хемчик	51,1	20,4	59,2
Чөөн-Хемчик	50,1	15,7	69,4
Улуг-Хем	45,9	19,4	55,8
Тожу	43,7	16,0	89,5
Бай-Тайга	43,3	18,5	57,0
Өвүр	37,9	16,8	55,4
Тес-Хем	35,4	18,9	51,8
Эрзин	31,9	14,0	64,1
Кызыл хоорсовет	64,9	17,2	58,4
Республика нийтизи-биле 1964 чылдың бо үеде турганы	41,5	24,9	63,1

Малчынарга чаа бажыңнар

Колхозчу тудугжулар Оттук-Лашта бирги фер-маның саанчылары чурт-таар кылдыр ийи өрөөл бажынын кол тудуун дооскан. Ол-ла ферманын бөдөн-Шалде чаа чайлаан дөдөөн, он аал ишти чурттаар будкаларын кылды дооскан. Кызыл-Чыраада № 2 ферманың сүт, саржаг тургузар чаа бажыны-нын тудуун шагда-ла дооскан. Сүттен саржаг долгаарына таарымча-лыг байдал тургустун-ган. Тудугжулар ол-ла ферманың саанчылар чурттаар үш өрөөл ба-жынын ханазын ту-

дуп доозар четкен, оон Тойдукта он аал ишти чурттаар бажынын кырызын кылган. Колхозтун сүтүндө түскэй эртемчилер чурт-таар ишти чуртталга ба-жынын кол тудуу дооступ турар. Тудуг бри-гадазы Теректе бир муң баш хой кирер чаа ка-жааның тудуунга херге-лээр ыяжын 12 машина иштин дужурган. Улуг-Хем районда «Х Улуг ху-рал» колхозтук баштаар чери фермалар ажилда-чыларынын чурттаар ба-жынарынның тудуунче болгаш септелгенине кичээлгени салган.

СИГЕН ШӨЛДЕРИНДЕН МЕДЭЭЛЕР

МАССАЛЫ-БИЛЕ ЭГЕЛЭЭН

Июльдун изиг хүнери турзажок, Барын-Хемчик районун ажил-агы-ларынды нийтинин малынга бижык чөм-суур дээр демисел хайыккан.

Бо хүнерге чедир шүптү ажил-агыларын ситен шөлдөргө 120 тонна хоолулуг ситен сарааттагын, «Большевик» колхозтун ситенчи-лери бежен ажык тонна ситени кес-кеш, сарааттаң. Ылангыа Дугалыг-Бут деп черде эш Европка удурткан ситенчилер бригаданы шалымчы ажилдап турар. Бо бригаданын ке-жигунери хол кадырлары-биле кес-пишкен, кайла-ла техника аймагал-лар чер бар болдуру, олче эрт, тра-ктор-биле ситен кезер машиналарын кирип турар.

«Барлык» совхозтун Бижиктиг-Хая

сүт-бараан фермазының мал чеми бе-леткекчилери 35 кижиге хол кадыр-лыке ситен кезилдесин чорудуп турар болгаш оон аныгда 4 трактор база кезип кирипкен. Ол-ла совхозтун Хан-делек салбырынның Ак-Дагда болгаш Оюргада 15—16 кижиге составтыг ийи эвеню хол-биле кезип турар. «Шек-пур» совхозта будук-бүрү белеткээр ажил бедик темпигил. Мында 70 ажил кижиге-бажын ээлери хөрежөө-нөр, школачылар бо ажилда калбаа-биле хаара туттуганын. Ылангыа Аян-гаты салбырын эш Долумага удурткан будук-бүрү белеткээр ажил-чынары эки ажилдап турар.

Совхозта белеткээр 200 тонна ажык будук-бүрүнү хей кезип бо салбыр-нын ол бригаданын кылган ажилы болуп турар.

алды тонна ажык будук-бүрүнү ча-гыс-ла хүн чыгарткан. Мал чеми бе-леткээр ажил районуң өскө-даа ажил-агыларынга үргүчүлөп турар.

Бүзүрөлдиг кыстар

Талыда дуржула станциянын төп СБФ-зынын коллектив ажил болур малчынар Навалымга куш-ажылчы белек кылдыр бирги чартык чылдың планын ажыр күүсеткен, районда мурнакчы кол-лективтерин бирээзи болуп эргени чедип алган.

Ол ферманың дуржулгалыг саанчызы, район Совединиң депу-тады Минчимаа Оюн биле оон ажи Чечек Оюн олар чылда бир инектен 1800 литр сүтү саап алып социалистг хулаагезиниң дең кемин-ден хайну алды айларын тунелдиге саап алган, ычангаш хулаа-гезин күсүдиринге бугурулгелер.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунда

Пластиктиг бугурулгелерни бугурун хөгжүдөринге улуг чедилкинери дээр база үндөдөгизин тургустунган хүнүндө бээр 250 чыл болганы-биле холбаштыр Ленинградтын улус ажил-агыг чөвүлелиниң Охтинск химия комбинатын ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму июль 13-те үнгөн Чарлыын өзүгаар Ленин ордени-биле шаңнаан.

Комбинаттын 75 ажилчынарын, инженер-техниктиг ажил-лакчыларын болгаш албан-хуаакчыларын ССРЭ-нин орденини база медалдары-биле шаңнаан.

(СЭТА)

Чурттун ховуларында тараа кезилдези

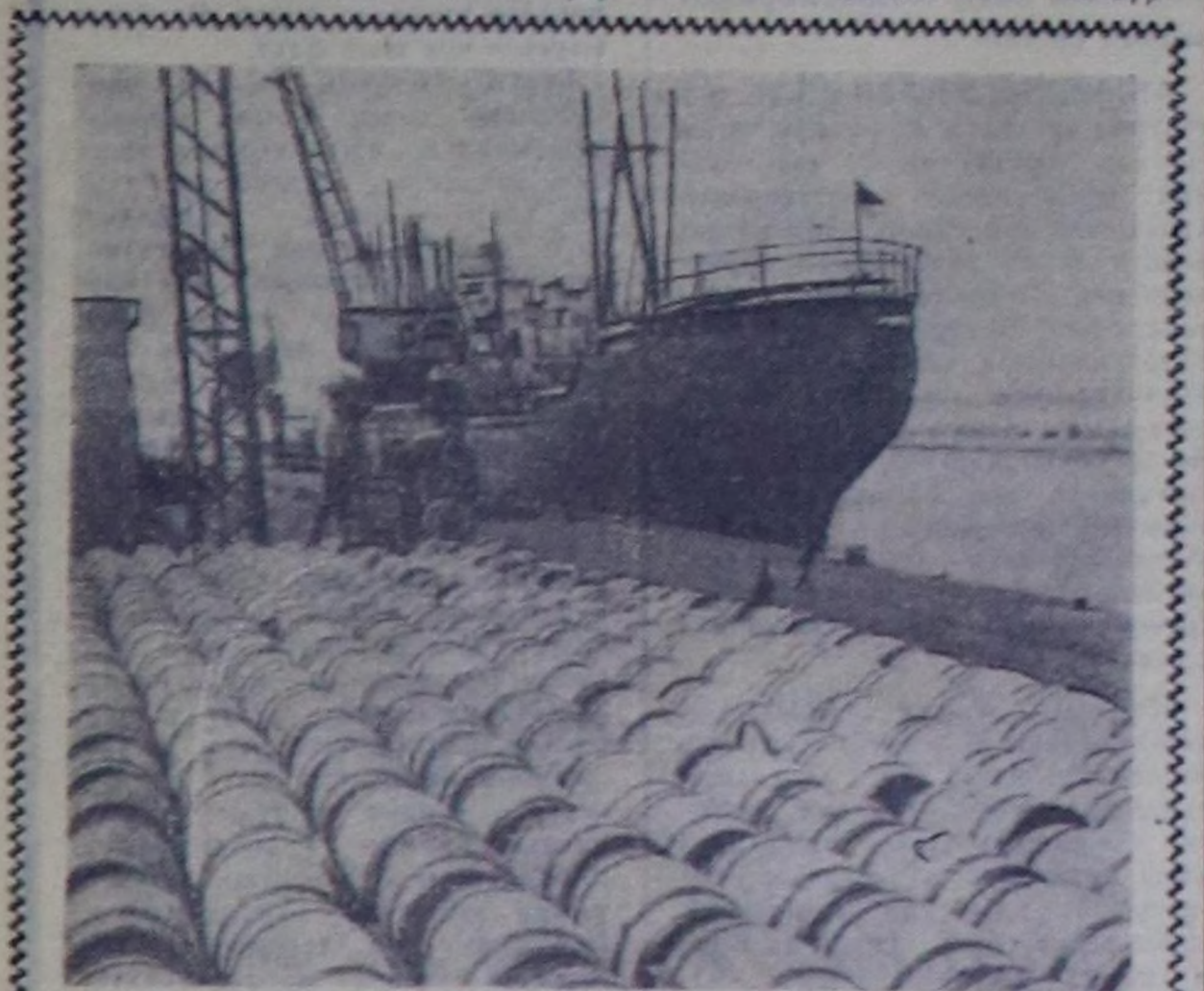
Кезилдең темпилери өзүп турар. Чурттун мурнуу чүгүнде хову орук-тарында чаа дүжүтүү тараалыг машиналар элеваторларже далаш-биле чоруп турар. Донжун колхозтары болгаш совхозтары Төрээ чурттун шы-жамырыне бир миллион пуд ажык кызыл-тасты, арбайын, чочак-тарааны урган. Дүжүт ажал алышкынын чидире чокка чорудар, ажал алыш-кын техниказын бугурукчулуг бедидер дээр механизаторлар бугу-ле хемчег-лери ал турар.

Одеса областың ажил-агыларын ийги миллион пуд тарааны дужаап кирипкен. Донж областың ажил-ишчилери курунеге тараа садарын эге-дээн. Володар районун көдөз ажил-агыг артелдер элеваторже муң ча-ган тонна таракан чедирген. Крымның хей-хей ажил-агыларын кезилдеңи чаңгыс айи комплек-се-биле чорудуп турар, ычканчаа ажал алышкын асегастарын эртен соонда шыл шүрт арыг артып турар. Комбайнарын асегастарын херексел-дер-биле берзэн. Оларның сүт бургуунда 3—4 трактор тержежестерин кошкан. Савакын бөгези, мал асыгының фермаларын чыкында барып сарааттап ал турар. Тараазын арылаан шөлдөрдө чер аңдарар асегастар көстүп келген.

Арменияның кол тараалы чери — Арарат шынааында дүжүт байлак. Ында сугарылганы калбак дөдөлгөдөр кызыл-тастың эң-не бедик дү-жүтүү сорттарын таралы.

Дагестанның элеваторларга миллион пуд тарааны чедирген ажил-агыларын аразында Бабаюртовск районнук колхозтары болгаш совхоз-тары курунеге тараа садарынын ланкин бир-ле дузаарында күсүткеш, ам онаалаган ажыр садып турар. Ында чаңгыс чүгөле кызыл-тасты безик планда көрдүмөчүлөдөн ийи чартык катал хайну саткан.

Сөңдү Осетииниң хей-хей ажил-агыларын тарааны пландан ажыр садып турар. Киров районун Ленин аттыг көдөз ажил-агыг артелиң ажил-ишчилери ам безик элеваторларга 26 муң пуд шилдик кызыл-тасты чедирген, ол дээр эртен бугу чылда сатканчандан безик хей-дүр.

ЛАТВИЯГА СОВЕТ ЭРГЕ-ЧАГЫРГАНЫ НАПАТ ТУРГУСКАНЫНЫҢ 25 ЧЫЛЫНГА РИГА, Балык портунда. Фото Э. Евзерикинин. СЭТА-ның фотохрониказы.

Орулгалыг болуру-бугурулгенин кол көргүзүү

Бугурулгениң орулгалыг болу-ру — оон эки ажилдап турарынын бир кол көргүзүү болур. Бугурулге чаа техниканы шигеңдип ал, тех-нологияны болбазырадып, куш-ажылды бугурукчулуг бедидип, бугурулгениң кол фондустарын шың ажылдап, чиг-эти болгаш материал-ларын камныг чарыдап, продук-циянын шынарын ажилдап, бот-уэнеин чигидип турары болгаш, адал сөөлдө, ажилчынарын тускай мергежилин соксаал чок бедидип ту-рары оон бедик орулгалыг хан-дырар.

Бугурулгениң орулгалыг чоруун бедидери дээр демисел чорудары коллективтин, ылангыа партия, хей-нигити организацияларын идел-кейлиг ажил-чорудулганын, дем-киг куженишкенин кол хамаар-жыр. Чижээ кылдыр Кызылдың электростанциязын ап көрөөлинер. Бо коллектив электроэнергияны ажилдап кылырынын планын чүгө күсүдип турар эвес, харын оон бот-уэнеин ай санында чигидип, чылда-ла талазы-биле онаалганы ажыр күсүдип турар. Арыг орулга тала-зы-биле планын эртен чылын ол 139,5 хуу күсүткен. Бо чылдың бирги чартында пландан ажыр 11 муң рубльдин арыг орулгалын ал-ган.

Бо станциянын ажил-ишчилери хөмүр дашты, электроэнергияны чарыгаарына шыңгыы камналга дээр демисел келген. Эртен чы-лын коллектив бир кидоватт-шак электроэнергияны ажилдап бугу-ру-

ринге беш грамм оттулар чүдүлү-көшүп алып деп хулаагыла алгаш, оозун херек кырында 23 грамм кыл-дыр күсүткен азы чыл дүжүлүдө 1933 тонна хөмүр дашты камнап алган.

Коммунистг куш-ажылды ол коллектив бо эки чедилкинерин инженер-техниктиг ажилдагычлар-нын, бугурулгениң удурутчулары-нын, хей-нигити организациялары-нын салган сорулганы чедип алыр дээр бир деминг ажилдагынын тунелдиге чедип алган.

Улуг-Хем мыл ажил-агыг чери-ниң мебель пеге, Кызылдың дара-нылга комбинаты, Ак-Довураттын электростанциязы болгаш оон-даа өскө орулгалыг ажилдап турар бугурулгелер бистин республика улам-на көвүдөп турар. Чижээ, ме-бель пегиниң орулгалыг ажилда-рына ажилдын технологиязын бо-лазыраңгайжытын, продукциянын едипишазына куш-ажыл болгаш материал чарыгалын өөзөткөткөч дузалаан. Ам ол чөтө баянчы кижиге бугуруу ажилын бир хевирин үргүчү кылдып турар. Бугурулгеле бедик бугурукчулук дегилерин тур-гузуп, ажилдын шуудулга аргайын организацияларын куш-ажылдыг бугурукчулуг бедидер. Бо бугурулге коммунистг куш-ажылдын пеге

деп атты чедип алыр дээр демисе-жип турар. Ол бо чылдың баштайгы чартынын планын онаалгазып 126,3 хуу күсүткен.

Сөөлү үеде республиканың үлетпүр бугурулгелери, тудуг бол-гаш транспорт организациялары бугурулгениң экономиказынын дуга-лында айттырыже улуг кичээлгеин салып турар алпарган. Бо дуга-лын Кызылдың алгы заводунун, дараанылга комбинатынын, Элегес шахта эргелелин коллективтери ажилчы, албан-хаакчыларын ху-ралдарына чугаалажып, организа-ция боттут хемчеглерин алганы-биле чеди чылдың сөөлү чылынын баш-тайгы чартынын планын бугу-көргүзүлгелер талазы-биле олар ажыр күсүткеннер.

Ындыг-даа болза каража чок, орулгалыг ажилдаар чорукту бистин республиканың хей-хей бугурулге-лери чедип ал шыдавайн турар. Бо чорук хамыктын мурнууда тудуг организацияларына мыа хамаар-жыр. Кызыл хоорайнын бугурулге-лериң аразында элт комбинаты, «Тыва тудуг» трезиниң дузалаар бугурулгелер комбинаты болгаш туубуу заводу орулга чок ажилдап турарлар. Олар эртен чылын ми-лдөн ажыг рубль карылда кылган-нар.

Чижээ, «Тыва тудуг» трезиниң дузалаар бугурулгелер комбинаты планда көрдүнгөн каражанын хем-чээли бо чылдың бирги чартында база ажырган. Бугуруп үлүрүп ту-рар тудуг материалдарын шына-ры багай. Ол чорук тудуг объекти-лерин ажилдап кирип хуусааын саадып турар. Кызылдың элт комбинатында продукцияны бот-уэнеин чигидиринге ишти кири-ла-рылар мыа хей. Ындыг-даа болза оларны ажыглавайн турарында бо чылдың чүгө бирги чартында бестин оон каражы 500 муң хире рубль болган.

Бо комбинаттың болгаш өскө-даа чамдык бугурулгелерин курунеге каражалып ажилдап турарынын кол чылдагыны болза, материалды чүдүлери боттарынын куш-ажыл-чы биле бугуруп үлүрүп турар кижилерин эки ажилдаарына таарым-чалыг байдаларын тургуспанында болду. Оон ынай ол бугурулгелер-де кижизилдиге ажалын багай тургу-скап, чөп болгаш бригада хураал-лары эвээш чып турар, оларга эко-номика айттырыгларын чугаалажы-рын эвээш практикадап келген.

Бугурулгелерде хей-ниги тала-зы-биле тургусулаан экономиктиг анализ бөдөрларынын ролы мыа улуг. Кызылдың пичо заводунда электростанцияда бирозар улуг ажилды кылып турар. Дараанылга комбинатында чогаалыга чөвүдө ол бугурулгениң продукциянын

шынарын экижидиринге, рол бөт-уэнеин чигидиринге, камналга тур-гууларына улуг илгин берип кел-ген.

Республиканың тудуг организа-цияларын, туубуу заводунда, Кы-зылдың элт комбинатында хоорайын үлетпүр комбинатында, асосеттеге заводунда хей-ниги талазы-биле экономиктиг бироз

ЭРЗИНДЕН ЧАГАА

Эрзин районун коммунисттеринин 40 хууза материалдык чагай чүдүлгөндөрү чөдөрлө ажалдап турар. «Коммунизмге орук» колхозта коммунисттеринин 65 хуузу шуут колхоз бугурулганда. Боттарынын ая сеткилдиги күш-ажылы-биле болгаш хей-ниитин ийдепке-биле чоңуң уагт ийдегил чепил алган коммунисттер районда хей.

— «Чаа орук» көдө ажал-агы артелинди хойжуу, коммунист Н. Бары он алды чыл дугурунда хойжулап келген. Бо чылын оң чө баш хойга онаштыр алган хураганы бригаданын 32, колхозтундан 21 баш хей болган. Ленин атыг колхозтун саанчымы Кундас Долаат, «Коммунизмге орук» колхозтун хойжуу Кыргыс Адым олар күш-ажылы боттарынын хууза үлөгер-чижээ-биле алдаржаанар. Илангыя эш Адым он үш чыл иштинде 4810 хойну өстүргөш, 120 тонна эгити, 96 тонна дүктү бугурун. Боттарынын хууза үлөгер-чижээ-биле өскө эш-өртүн күш-ажылы чорукче эдертип, сорук кирип турар шак ыдыг коммунисттеринин районун иштинден хей-биле адал болур.

Коммунизмдин материал-техниктик баазаны тургузар дөш демисежир, күш-ажылы коммунисттер

тиг бугу-биле көөрүңгө үлөгер бөдүр, күш-ажылы бугуручугуң бөдүр, ажал-агы, культура тургузушкунга ийдепкейлиг кирип, хей-ниитичи болур хууза-биле боттарынын багай күсөдип турар коммунисттер бистин районда баа чарын СЭКП райкомунун чоокта баа болуп эрткен пленуму илдеткен.

«Коммунизмге орук» колхоза хойжу бригадир турган Белчир ол ажалында харысага чок чорукту көргүскөн. Эрткен кыштагашкын үзүндө оң бригаданын 1350 баш мал, оң иштинде 1289 хураган өлгөн. Хойжу Кыргыс Маажый чус баш хойга онаштыр чүгө 25 хураган алган. Мындыг чорукту колхоз бугурулганда коммунисттеринин мурнакчы ролу деп канчап санаарың! Коммунисттик бедик харысагазынын дугайында айтырыгын чугалашпышаан, ажалта харысага чок, шак мындыг коммунисттеринин билиндери чөдө чугула.

Удурткучу коммунисттерден негедө улам-на бедик болуп турар. Кижилер-биле ажалдаарынын аргааны өөренип, кижилерин бугурудуң, кижиндип билдирин удурткучу калдардан бистин партия-ыс негеп турар. Ленин атыг

колхозтун даргазы турган С. Чым-ба, ол колхозтун даргазынын оралакчы Ч. Дамба, райтүс-комуну коммунал кидилдини эргелекчи К. Элчей олар кижилерге каржы аажы-чаңын көргүзүп, кижидугайында ээлдек болгаш сагыш човантыр чоруктуң мөзүшүнү көргүспөй келгенер. Илангыя Чымба биле Дамба олар колхозчуларын санал-оңалын тооп көрбөй, колхозчу демократиянын, коллективтик удуртулганын принциптерин үрөп турганар.

Эрзинин бугар-бак артымышкын арагаалар чорук районун коммунисттеринин аразында бөзүн бар. Мөргөшө школа директору турган Сотпа Сайын арагалып, ажалта үмөйин турган. «Чаа орук» колхозтун ажал-агылы хожуңдай байдалдан үнүп чадап турар иштинде-ле, ында чамдык коммунисттер (Чакар, Лакпажап) арагалып, харын мырыдай хулуган чорукту үлөткөлиң. Партия организацияны Лакпажапты партияны хуураалыгын үндүрүп турар таварышкан.

Коммунист бөдүнү турган чөдөр партиянык талезин болур деп, эш Лопсанчатын бизжон коңчуг-ла шын-дыр. Кижилерин

сөзү-биле-даа, херек кырында ажал-херээ-биле-даа башкалар, эдирти, партиянык арын-иүүрү-биле ажалдаар деп бедик харыс-салгазын бодавас, участогун ажалын багай башкарып турар коммунист-удурткучуларын райкомуну пленуму шынгыш шүгүм-чүлөтө таварыштырган. Эрзин райпозуну даргазы Виктор Идам ол коллективтик ажалын кошкак удуртуп, бараан саарылгазынын план күсөлдөсүн үзүп турар. Ажалта принципалдыг негедө, партиянык чорук эш Идамда чок.

Районун культура кидилдини эргелекчи эш Комбу ажалын ам-ла шугуудалып шыдавын турар. Культура-чыралышкын албан чөдөрлөсүн кышка белеткели багай. Районун харылаа конторазынын начальниги эш Белоглазов коллективтик кижигунеринге хууза үлөгер-чижээ көргүспөй, өг-бүдө талазы-биле будалчак чоругун көргүзүп келген.

Ол бүгү болгаш өскө-даа фактылар болза коммунисттерин кижилерден, олардан партиянык негедени дымдылар талазы-биле партия эге организациялары, СЭКП райкомун ам-даа кошкак ажалдап турарының херечиди-дир деп шын түн-недди кылар болгаш партияны ху-

лөдөгө коммунисттерин харыс-салгазын бедиктер ужурут бис. СЭКП кижигунеринин коммунисттик кижигидилгезинге партия хураалдарынын ролун бедик көдөрү, оларга шынгыш шүгүмчүлөдөрүн болгаш бот-шүгүмчүлөдөр калбарып чугула. Бо талазы-биле четтестер бисте баа бар. «Чаа орук» колхозтун партия организа-циязынын ниити хураалына коммунисттерин чүгө 50 хуузу олуруп турган фактылар бар.

«Коммунисттик бедик харыс-салгазынын дугайын чугалажылы» деп эге адалга парлап үндүрүрү-биле бо чагааны чорут-тум, Социалисттик Күш-ажылы Маадры эш Ооржак Лопсанчатын «Көзөдө-ле мурунку одурт-га» деп чагааны бистин районун коммунисттер боттарынын хураал-дарына чугалажылып турар. Ол болза коммунисттерин бүгү участоктарга мурнакчы ролон, олар-ның харыс-салгазын бедиктеринге, коммунисттерин кижилерден талазы-биле партия организацияларынын ажалын улам экижидерине чо-гуур ужурут-дузаны чөдөдөр.

Т. ТОЮНДУП,
СЭКП райкомунун пропаганда болгаш агитация кидилдини эргелекчи.

ЧУРУКТА: Агаар делгеминге ээлчегли хыналданы кылып чоран вертолет хонар шөлчө чавылап бадылган. Атмосферанык кызыгаар кадыкын физиказынын салбырының эртем ажалдакчысы Дмитрий Коновалов биле улуг инженер Валентина Селицкая метеорафтан көрүзүлгөни тирттырып турар. Фото П. ФЕДOTOBTYU.

СЭТА-ның фотохроникасы.

Партияның анаа дайынчызы

Чурумал

Өг дундугун бөзүн хереп алган тургулаар, те, чумна тургулаар кадыр кашпаалдарыг Адым-Ишкенин калс-көч чурумалдык чөдөрлөгү Зинаида Ойдуңтун ада-неин шакын дөт ээлчегинде каш малынын олар-бөдөр чөдөрлөгү сөзүп чөдөр. Могат-шылап билбес ыраакы дөт, панаайып башып чыдап шапкын хемиян сайында өң-баазын даштарын хемис кышак шокарлап турган сайыналган. Чүдүн-бүрү чөдөрлөгү чылааларга Зина эш-өөрү-биле ойнал өскөн.

«Кижиди болур чамыңда...» дигир болгай. Авазы хеп быжыл, дараа бөргөш, Зина шуут амырат-тап. «Мен баа дараалын аяла деп ээрежип туруп бээр боорга, мен бичи пөс быжындыларын урууга дараар кылдым быжыл бээр турган. Зина ойнаар-кысты дараар, оозуга бичи чучакчы-гаштарын, чаптангыр болукчу-гаштарын болу быжыл, дараар өөренип алган. Уругуну бүрү дараар, хептерин алган чорутур ойнаар-кысты үч-өгө эш-өөрү-нүзүлөш шөвөгүн болгаш илгалды көстүр турган. Мынд бөргөш ада-неин болгаш жөдө-хөдө төрөдөр «Кедиз барып шөвөр болур чааваа бөө» деп чугала-жыр турган.

Школага Зина даарындагы бөлүмүнө кирип алган. Бир-ле катта бөлүмүн кижигидилгезинин организация дөдөгөзүңгө оң быжыл дараан болгаш сырып, артып каап ажалдары бедик үлөдөдү, бир чөдөр алган. Оң бээр уругуну даарындагы бо-

нуургалы улам кыптып өгөдөн. 1958 чылдын чынында Чаданга, ол чылын чаа ажалынган баштайгы даарындагы мастер-скаанын шилгедек дүрт-сымын, шөваа карактарыл, хураң арзын-ыг анык хөдөргөн кижиди чөдөр келген, ону ажалта хуулап алы-рын дилген. Мастерскаага баштайгы өөреникти кылдыр түлөт алган.

Ажалдап өгөдөн баштайгы хуниери Зинаида амыралында чөдөр уттулду. Чачыл чогулап сала-сайгыттары истап, дыка хей чагыларын «брак» деп санааш, каттап дараалып ужура таварышкылар. «Хей-ле бээр келген-дир мен. Менден кайын даарыкчы үнөр» деп мугларгай бодалдан оң сеткил-сагыш уналар берген. «Ажырас, кызым, узавас өөрени бээр сен деп мастерскаанын баштайгы даарыкчы-чыларынын бирөөси Семс-оол Саара Зинаны чаамактап, бөдүн арга-дуржулганын сүмөлөп, дугалажып өгөдөн.

Дөт чыдар эрткен. Зинаида Ойдуң мастерскаанын шөвөр кижилеринин бирөөсүнө саналы берген. 1962 чыл, Зинаида Докпакованын амыралында эя-не уттулду, амыралынын шыла-галдык ажал эрткен чылы бо-луп арткан. Оңу Совет Эвилели-нин Коммунисттик партиянын кижигунерине хуулап алган. Ол-ла чылын анык коммунист кол-лективтик бугурун, ийдегил хандырып шылаар, төлөтүп күн-ажылы деп санааш. Свердловски-нин хеп быжыкчылары бедетээр алды ай хуусаалыг өөрөңгө

комбинаттык чоруткан. Совет Эвилелинин чук-чүгүн-ден келген эш-өөрү-биле курту өөренип дооскап, Зинаида Докпаковна Ойдуң бөдүнү коллектив-тинге быжыкчы-мастер болуп ажалдай берген. Комбинатка өөренип алган чүдүлгө, бөдүн хей чыда билди алган арга-дур-жулганын Зинаида Ойдуң эш-өөр-дүмгө, анык даарыкчыларга дамчыды, бо-ла ажалтык сүмө-лери бөдө бээр.

— Бистин Зина угабыстың быжыл каан хевин дараарга артында-ла дарааттыңар, мынчага чөдөр аравыста артык сөс сөдө-жип көрбөс бис—деп, мастер-скаанын анык даарыкчылары Юба Куулар, Алай Анмар олар чугалажылар-да. Дуржулгалык мастер, бригадир Александра Му-ханы быжыкчы кылды өөрөт-кен.

Зинаида Ойдуң чүгө бөдүнү ажалдаар чөдөр чагылар хуулап алырында кызыларанмай, районун колхоз, совхозтарынын ажал-ишчилерине графич бугу-раар аалдап чөдө бээр. Чоокта чаа бугу району кезээш, оң алга чагыларын бүрү быжыл доос-кан. Ам дарааттыңар хептерин ээлерине чөдөр, чаа чагылар алыры-биле ээлчегил үнүшкүңө бедеткеннел турар.

Бир-ле катта Зинаида Докпакованы амырал-хандырып комбинаттын директору эш Пөдөв кел дөн.

— Силерин бистин коллектив-истия мурундал, Тылапны өскө шөвөр быжыкчы, даарыкчыла-

ры-биле калы кожамыс МАР-нын Уба-Нур аймакча чааан, илаар чорудар деп шийтирелдизис. Ажаа баргаш, моол даарыкчы-ларга бөдүнү арга-дуржулгалар-нары дамчылар-дыр силер. Ол чөдөш, олардан өөренип алыр чөдө баш хей болдур ийин, Зинаида Докпаковна—деп, директор чугалаан.

— Илдын харын, илангыя на-ционал хеп дараар талазы-биле... Силерин менээ көргүскөн ийдепкедир дөш улугу-биле чет-тирдим.

— Улуг харыс-салгалыг бол-гаш солун аян-чорук болур эсеп-ле, чорутуңар—дөш, директор оң колун дымдым туткан.

Уба-Нур аймактын Улаан-Бум хоорайда даарыкчы комбинат-га Зинаида Ойдуң аалдап чөдө берген.

— Эки, Зина!—деп, хей улус-тун аразында арны ала хүн дөт хуулуруу-биле чайыналган бир анык хөдөргөн кижиди ону угай үнүп келген.

К. ШАНГЫР-ОЛ.

РЕДАКЦИЈАДАН. Бо чылын июнь 17-де, № 141 «Шын» со-лунга Социалисттик Күш-ажылыг Маадры Ооржак Лопсанчатын «Незөдө-ле мурунку одуртга» деп чагазын дөтсөн чагааларың чөдөрден редакцига нэри үлүңүлөшкөн. Коммунисттерин бугурулгө болгаш хей-ниити ажал-чорудуулганын мактаан, олар-ның амыралы болгаш аажы-чаңында четтестерин шүгүмчүлөш-көнү-бүрү чагаалар кэлп турар. Ук чагааларын баштайгы ээлчээ июнь 23-те, № 146 «Шыга» үнгөн. «Коммунисттик бедик харыс-салгазынын дугайын чугалажылы» деп эге адалга мындыг чага-алары парлаарын моон сонгаар-даа уругучулар бис. Ынчангаш очерктерден, чурумалдардан, корреспонденциялардан, шүгүмчүлө-лөг чагаалардан-даа бижирин номчулурлардан редакцига дилеп тур.

РЕВОЛЮСЧУ БОЛГАШ КҮШ-АЖЫЛЧЫ АЛДАРНЫҢ КЛУВУ

1963 ЧЫЛДЫН декабрынын бир хүнүндө Кызылдын пионер-лер бажынында хоорай аныктарынын, комсомолчуларынын бол-гаш пионерлеринин төлөкчелери-нин бир ызымыг, байрала шийинчил хураы болган чүе. Ол кезекчи хураалдын алды анык-тарын дөш болжажок, оң кижигидилерин ажал-бүрү: пионер галстуктарыг бичилер, комсо-мол аныктарыг аныктар, хоорай бугурулгелеринин, албан ор-ганизация чөдөрлөгү ажалдак-чылары—ортаа салгалдык кижилер, баштарынын дүктери бугу-рып, а чамдыктарынын мырыдай агарып калган кыргынар—улуг салгалдык кижилер келген.

Хураал дайынчы-даа, байрала шийинчил-даа эрткен. Кол айты-ры хоорай аныктарыг «Ре-волюсчучу болгаш күш-ажылы ал-дарнын клубун тургузулг» болган. Клубтун кол сорулгасы коммунист-тик буга, революсчучу болгаш күш-ажылы чагай чачылдарга аныктарын кижилерин. Шак ол хураалга революсчучу болгаш күш-ажылы алдарын клубун ажал-каш, оң чөдөрлөгү 27 кижини сонгаан. Олар дөдөгө хоочун ко-ммунисттер, чаматы болгаш Ада-чурт дайыннын кижигидилери, Совет Эвилелин Маадрылар, коммунисттик күш-ажылыг шыл-чылары, хей-ниитин ажал-дакчылар. Назм лөгү, улады берген кижилер ол кезе анык-чы берген чүе дөт, хөдүг омак турганар. «Революсчучу болгаш күш-ажылы алдарын клубуну чөдөрлөгү чөдөрлөгү» деп ал-дын үжүктөр биле бизжон бичи кызыл дептержигешти оларнын кижиди бугурунганга тып-сырга-ла!—Аныктар кижигидил-гезинин херезин бугу жүжүмү бараалгадыр мен—дигип, даал-га дакпыралдан дайынчы дөт, эр-с чугалап турганар. Залды дөдө-лүр олурупкан аныктар хоочун салгалдык кижилеринин олар дөш ада бугу-биле сагыш салып чорутурун оң көргөш, диктенттер алдыш чөдөр, бут кырында тура халчын кеп турган. Улуг-

ларын болгаш аныктарын уду-лалар хүндөсжигезинге, бугурулгеге удеттержиге тургус-туңан ол клуб, ам ийн чыл чы-гы ажалдап келген.

КЫЗЫЛДЫН № 7 школазын-да пионер дружиназынын чы-жыгга, бугу школанын комсомол-чуларыг азы пионеринин, комсо-молчуларын чорудуп турары кандыг-бир массалыг хемчеге-леринге баргаш, бажынын дугу ага-рым калган, мынча-даа анык-сыг, ээлдек аажы-чаңын кагабан кыргыны ыяла-ла көр силер. Ол болза клуб чөдөрлөгүн бир ийде-пкейлиг кижигуну, пенсионер Ф. М. Кузымин-дир. Клубтун ниити хем-чегерине киржиринден ангыла, доктаама ажалдаар участок кылдыр Федор Михайловичинин № 7 школага быжылган.

Школанын комсомол болгаш пионер ажалыгга улуг дузаны чөдөрлөгү, оларын хураалдарын болгаш чыгыштарын ханы ута-шынаралыг, солун кылдыр эртти-реринге арга-сүмөни берип, өөр-өникчилер-биле үргүлчү харыла-жыл турар кижиди. Комсомолчулар болгаш пионерлер кандыг-даа ажал-херекке оон-биле сүмө-лөжү, ону чаап олуруштурар аларган. Школада лекцияны ко-натаным организацияларыг, ба-быралдыг болгаш төгүлүг хүн-ерин дөдөгө эрттиреринге улуг дузаны эш Кузымин чөдөр-башаан, уругларга баштайгы ко-сомолчуларын, РКСМ-нин III съездинин дугайында (оон де-легаты чоран болганда) уруг-ларга солун бесдаларын кылым турар.

РЕВОЛЮСЧУ болгаш күш-ажылы алдарын клубуну чө-дөрлөгү кижигунерин 40 ажал кижиди. Чөдөрлөгү даргазы, шаанда үр чыда башкылап чораш, ам пенсионер Александра Николаев-на Рязанованын удуртулгасы-биле баа комсомол хоорайыг болгаш хоорайда комсомол ор-ганизацияларын ийдепкейлиг кир-жилгези-биле аныктарын комму-нисттик буга кижилер болгаш хоочун салгалдык революсчучу,

күш-ажылы чагай чачылдарын үлөдө билди, дөдө ээлеринге чачылчылар талазы-биле улуг болгаш чугула ажалдарын олар чорудуп турар.

Чөдөрлөгүн кижигунерин хей аныктарыг бугурулгелерге, шко-лаларда, хоорайын пионер ор-ганизациянын штында, миль-ониянын уруглар өрөөнине тус-тус быжылгалыган. Олар быжылга-

кан чөдөрлөгү үргүлчү барып, аныктар кижигидилгезинин айты-рыларын шийтирелдизис, массалыг хемчегерини организациялар-га киржип, хоочун салгалдык кижилер-биле, бугурулгелерин мур-накчылары-биле ужуражыларын ор-ганизатпал, боттарынын ажал-хөдөргөн, амыралынын дугайыда солун сактымышкынын чугалап берип турар. Аныктар-ның аразында ийн-чангыс төлөп чөдөр-биле азы чыгып кымыл-нар-биле чугалажып, оларга ала-не, улуг эш бугурун бугурунчиг, сет-кил-сагышты сергезиндеп чагыла-ры берип турарлар.

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИН Маа-дырлары Леонид Николаевич Ефимов биле Николай Николаевич Макаренко олар хоорайын үстө-лүп бугурулгелеринин, транспорт организацияларынын аныктарын ортузунга хей талазы ажал-жылар чорудуп, боттарынын шыл-гарайгы дайынчы херектерин аны-ктарга чугалап бербишаан, улуг салгалдык кижилеринин революс-чучу болгаш күш-ажылы чагай чачылдарын ээлеринге оларын соруу кирип, кыгыгып турар. Ийдепкейлиг хей-ниитин, могай Бера Федорович Фастунова хоорайын пионер организациязыг штында хей талазы ажалы

кылышаан, уруглар, аныктар бар өскө-даа чөдөрлөгү оларын күзөп-кей ажалчы, угаагыр сүмө-лөчү болуп турар. Чөдөрлөгү кижигуну С. Ш. Микриана шко-лаларга «Дайынчы алдарын болгаш төгүлүг» хоорайын болгаш, Оң түнөсинеде хоорай школа-рында музейжиген, оларын комматалары тургустуруп турар. Өөрөңкчилер хоочун салгалдык

кол ажалы ниити хоорай хемчө-биле азы хей аныктарыг бугу-рулгелерге массалыг хемчегерини организациялап, анал оң кижигун-еринин кирип турары болур. Клубтун тургустурунганда бээр мынды хемчегер дыка хей болган. Чугула бо чылы алдыг бөзүн, фе-враль 17-ле эш салгалдык кижиле-рини ужуражылазын, коммунист-тик күш-ажыл коллективтерин-биле

бедетээр талазы-биле хей ажал-дарын чорудуп турар. Ол кижидилгезин улуг ажалдык түң-келди көргөш, комсомолга төлөп-тир болганын чыда ийн уаа — В. И. Ленинни төртүтүңгө хүндөдө, комсомолдун тургусту-ган хүнүндө ВЛКСМ кижигунер-не хуулап ал турар. Ындылар бир байырдалыг хуулап алыш-кыла 150—200 чөдө бээр. Олар комсомол бистерин хоорайнык турскаалдыг чөдөрлөгү, хоочун салгалдык сорулгыг кижилерини холундан, оларнык чыгып со-зун дыйнап тургаш алдылар. Ол дөдөгө анык кижилерини бугу амыралындагы салгалдыг, уттуң-дурбас политиктик бөдүлүшкү бооп арттар. Бичи кижилерин пионерге кайы-даа школага хү-лөп ал турар болза, клуб чөвү-лелин кижигунерин адала ба-рып, чагып созун бээр мырыдай чамдык болган.

АНЫК КИЖИЛЕР-БИЛЕ тус-тузунда чугалажып, оларын чагып сургаар чорукту клуб чөвүлөчү-лөг кижигунер боттарынын хүлөзүлгезин дөт көр. Ынчангаш оларга анык кижилерини төрө-лер-даа, школачыларын ада-нелери-даа, бугурулгелеринин удурткучулары, комсомол органи-зацияларын секретарылары-даа арга-сүмө айтырып, дуза ийдеп бо-ла чөдөр кээрлер. Чөдөрлөгү кижигунер оон ойнаавайыг, бот-тарынык шыдаар-ла чүдөрлөгү кылып, дузалап турар. Бо тала-зы-биле оларнык адимга чыгып көстөр, өөрүп четтиришкенин дыка хей.

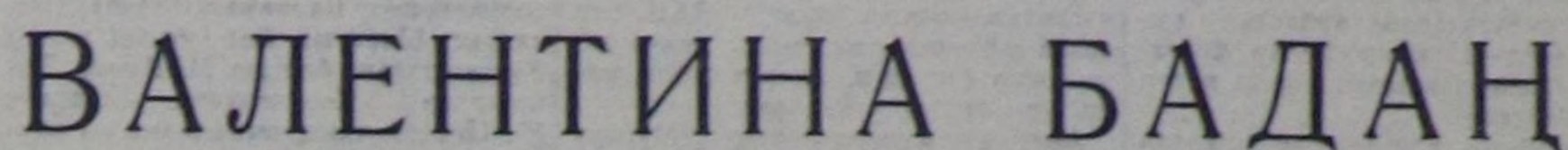
Назымы уладып кырыза-даа, хей-ниитин болгаш хуузууда амыралынын хей ажалдарын турга-даа анык өскөнни төлө-п кижилер кылдыр кижигунер эш амыр-дымын бодавас, мо-ла-шылг чөк бо кижилерини ажал-хөдөргө совет уластуң. Ко-ммунист партиянык анык сал-галдар дөш хүн бүр сагыш сактымышкынын баа бир иле-рүшкенин-дир. Ынчангаш Кызыл-дың аныктарынын эң хей му-

руузу революсчучу болгаш күш-ажылы алдарыг клубунуң ажалыг ажалдык клубунуң кырып, хемчегерин ийдепкей-лиг кирип, ону баштап, организа-лап турар хоочун коммунисттерини хуулап, оларга өөрүп четтир-генин ийдепид турарлар.

— АНЫКТАР КИЖИДИЛ-ГЕЗИНГЕ бо клуб, оң чөвүлөчү-лөг кижигунерин ам уеде биске чө-дө-лаа артык үнөлүг. Оларын ажал-чорудуулганын түңдөсүн дөт хой саныг аныктар чүвени чааы-биле бодаар, көр, рево-люсчучу болгаш күш-ажылы ча-чылдарын үнөлээр, оларын эде-рлер дөш оралдажып алаар-дыр. Комсомолдун совет анык кижилерин адала ады, төлөтүп чоруу дөш бугурулгелер алаар-дыр — деп, ВЛКСМ Кызыл хоорайыг секретары эш Ю. Ф. Коновалов чугалап турар. Ол чөдө маргын чок шын факт.

Бугурулганын чагай чал-чыларын дөдөп салган чораш амыралыгга, ажал-херекке өөр-нө, демиселге, берселерге тил-лөп үнөр — анык салгалдык чорудуулганын бир чай-лаш чок хоолуу мынды. Моон ужурунда бистин революсчучу болгаш күш-ажылы алдар-биле, тилкелер болгаш маадрыг чорутуру-биле эң байлак Төрөн чорутурунгу удурткучу олум чок үлөгер-чижээ аныктарын кижилер мынды клубтары азы өскө-даа хевирлерин бистин рес-публиканык район, хоорай бур-зунге тургузуп болур арга бар. Олар аныктарын коммунист кижигидилгезинге улуг ролга ойнаар, партия, комсомол, пионер организацияларыг улуг дузаны чөдөрлөгү. Ындыг турбоже, респу-бликанык чамдык райондарыг, хоорайларында болгаш суурла-рында аныктар кижигидилгезин ийдеп өк хевирлер ам-даа ажалдажылып турарын айты-ры чугула. Бо клубтун үлө-гөчү-биле мындыг хевирин ажал калбарар дээрине ийдеп каалы.

Бирги чартык чылда мурнакчы болган саанчылар

Саанчылар	чаггыс инеке ондаштыр сагган сүт кг	Ажыл-агым	Району	Саанчылар	чаггыс инеке ондаштыр сагган сүт кг	Ажыл-агым	Району
Ондар Шортак	1634	«Сүт-Хөл совхоз	Чөөн-Хемчик	Наптит-оол Пичик	905	«Күш-ажылдың хостуу» колхоз	Улут-Хем
Ондар Ириша	1507	—»	—»	Евдокия Никифорова	903	«Кызыл туу» колхоз	Каа-Хем
Донгак Сереш	1419	—»	—»	Мижит-оол Уйнух	903	«Найрыал» совхоз	Улут-Хем
Мария Аскырова	1401	«Элегес» совхоз	Танды	Сарыгалар Касымбай	901	«Бардык» совхоз	Барыын-Хемчик
Зинаида Реолоко	1397	«Межегей» совхоз	Танды	Дамы Дандаш-Кара	901	«Тес-Хем» совхоз	Тес-Хем
Түлүш Халым	1394	«Элегес» совхоз	Танды	Александрара Чысыл	898	«Найрыал» совхоз	Улут-Хем
Зинаида Кравченко	1384	«Межегей» совхоз	Танды	Бойбу Синаймаа	893	«УТКА 25 чылы»	—»
Донгак Кара	1374	«Сүт-Хөл» совхоз	Чөөн-Хемчик	Ефросинья Иванова	891	«Коммунизмге орук»	—»
Елена Серет-оол	1328	«Кызыл тараачын» колхоз	Бин-Хем	Баткара Чедей	890	«Чодураа» колхоз	Тес-Хем
Мария Сабельникова	1324	«Межегей» совхоз	Танды	Өлчөй Халым	886	«Найрыал» совхоз	Улут-Хем
Юлия Чыртакай	1316	—»	—»	Ховалыг Уйнуклан	885	—»	—»
Мария Хроменко	1303	—»	—»	Клавдия Борисова	875	Ленин аттыг колхоз	Каа-Хем
Зинаида Кармалитова	1287	«Элегес» совхоз	Чөөн-Хемчик	Елизавета Ондар	860	«Найрыал» совхоз	Улут-Хем
Зоя Никифорова	1260	«Межегей» совхоз	Чөөн-Хемчик	Любовь Попова	858	«УТКА 25 чылы»	—»
Ховалыг Шондайты	1232	«Сүт-Хөл» совхоз	Чөөн-Хемчик	Мария Кошкар-оол	858	—»	—»
Карасал Таин	1228	«Чыраа-Бажы» совхоз	Чөөн-Хемчик	Маады Долгар	853	«Искра» колхоз	Бин-Хем
Хомушку Куыскаал	1228	—»	—»	Сара Адыя	850	«Октябрь 14 чылы» колхоз	Улут-Хем
Нина Коккай-оол	1222	«Элегес» совхоз	Танды	Эник-оол Монге	845	«Кызыл тараачын» колхоз	Бин-Хем
Зинаида Карташова	1204	«Межегей» совхоз	—»	Баир Элексей	845	—»	—»
Мария Нару	1155	«Межегей» совхоз	Танды	Комбу Серенма	843	«Искра» колхоз	—»
Ондар Уилес	1145	«Сүт-Хөл» совхоз	Чөөн-Хемчик	Мария Серенмаа	842	—»	—»
Сара Саая	1123	«Бардык» совхоз	Барыын-Хемчик	Анна Дюбия	840	«Кызыл тараачын» колхоз	—»
Александра Хертек	1103	—»	—»	Елизавета Күжүгет	835	«Бардык» совхоз	Барыын-Хемчик
Куулар Хажыт	1098	—»	—»	Молдурушкуну Бүрбү	835	«Х Улут хурал» колхоз	Улут-Хем
Монгуш Долгар	1096	«Сүт-Хөл» совхоз	Чөөн-Хемчик	Паг-оол Оюномаа	833	«Кызыл тараачын» колхоз	Бин-Хем
Галина Хайдывай	1086	«Кызыл тараачын» колхоз	Бин-Хем	Ховалыг Донгак	832	«Найрыал» совхоз	Улут-Хем
Очур Байлаай	1070	«Найрыал» совхоз	Улут-Хем	Лодай Чузурук	828	«УТКА 25 чылы» совхоз	—»
Байгара Эник-Кара	1065	«Өвөк» совхоз	Бин-Хем	Анастасия Аршукова	828	«Коммунизмге орук» колхоз	Каа-Хем
Монгуш Чылбак	1063	«Сүт-Хөл» совхоз	Чөөн-Хемчик	Талсыя Гушнина	828	—»	—»
Антонина Балагашова	1046	«Кызыл тараачын» колхоз	Бин-Хем	Зинаида Гушнина	828	—»	—»
Татьяна Наваштай	1044	«Найрыал» совхоз	Улут-Хем	Анна Логинова	828	—»	—»
Түлүш Браня	1029	«Сүт-Хөл» совхоз	Чөөн-Хемчик	Вера Күжүгет	828	—»	—»
Самба Чуздан	1026	«Найрыал» совхоз	Улут-Хем	Күжүгет Тараачын	826	«Бардык» совхоз	Барыын-Хемчик
Наталья Иргит	1021	«Кызыл тараачын» колхоз	Бин-Хем	Зинаида Калбак-оол	821	«Октябрь 14 чылы» колхоз	Каа-Хем
Евдокия Новокрещенова	1011	«Искра» колхоз	—»	Ирина Данзырын	818	«Найрыал» совхоз	Улут-Хем
Монгуш Чодураа	1008	«Бардык» совхоз	Барыын-Хемчик	Биче-оол Манмаа	814	«Улут-Хая» совхоз	—»
Түлүш Бурунмаа	1003	«Улут-Хая» совхоз	Улут-Хем	Галина Ложкина	808	Ленин аттыг колхоз	Каа-Хем
Донгак Ачылч	1001	«Сүт-Хөл» совхоз	Чөөн-Хемчик	Монгуш Алдын-кыс	808	«СЭКП-инң XXII съездин» колхоз	Чөөн-Хемчик
Александра Узүйген	1000	«Кызыл тараачын» колхоз	Бин-Хем	Лидия Салчак	807	«Октябрь 30 чылы» колхоз	Каа-Хем
Сарыгалар Чокпак	978	«Сүт-Хөл» совхоз	Чөөн-Хемчик	Маады Өлөжик	803	«Хадин» колхоз	Бин-Хем
Куулар Долгар	961	«Бардык» совхоз	Барыын-Хемчик	Зоя Саая	802	«Большевик» колхоз	Барыын-Хемчик
Ооржак Ондар	956	«Сүт-Хөл» совхоз	Чөөн-Хемчик	Александра Намытай	801	«Күш-ажылдың хостуу» колхоз	Улут-Хем
Капиталина Архипова	952	«Тигилет» колхоз	Каа-Хем	Оюмаа Түлүш	800	—»	—»
Елена Селен	947	«Өвөк» совхоз	Бин-Хем				
Донгак Чузур	941	«Сүт-Хөл» совхоз	Чөөн-Хемчик				
Сат Күске	937	«Өвөк» совхоз	Бин-Хем				
Хомушку Өлчөймаа	934	«Бардык» совхоз	Барыын-Хемчик				
Валентина Дзельзаяна	933	«Кызыл тараачын» колхоз	Бин-Хем				
Александра Надякина	932	—»	—»				
Алия Салитинаа	930	«Кызыл туу» колхоз	Каа-Хем				
Лидия Сарыг-оол	929	«Кызыл тараачын» колхоз	Бин-Хем				
Прасковья Зайцева	923	—»	—»				
Хурумады Кызма	923	«УТКА 25 чылы» совхоз	Улут-Хем				
Ондар Еизак	915	«Сүт-Хөл» совхоз	Чөөн-Хемчик				
Татьяна Юрге	912	«Кызыл тараачын» колхоз	Бин-Хем				

..БИРГИ ЧЕРГЕНИ

чаңгыс инекке оянаштыр сагган сүт кг	Ажыл-агыый	Району
Ээрбек фермазы	910 «Кызыл тараачын» колхоз	Бий-Хем —
Турал фермазы	877 —	—
Үрбүн фермазы	875 «Найрал» совхоз	Улут-Хем
Топ ферма	828 «Коммунизмче орун» колхоз	Кав-Хем
Могой фермазы	805 «Искра» колхоз	Бий-Хем
Малиновка фермазы	803 «Өкө» совхоз	—

БАЛЫКЧЫ БРИГАДА мөм
мурунда чымдарга планын со
тургаларын ырыкта-ла чадыр куу
сеткелге, кырылганы ачылды
кечкен. Бу бригаданы уузуу, ба
жылы жана кокусалар тазасы
биге хемгерлер Бай-Гайга ра
йонунун «Кара-Халк колхозунун
баштар» чери ачылдыл кыш-
биге, бригаданы ачылгын куш-биге
быжыла-ла болгаш чепек-херек-
селер-биге халдырган, планы
берген турган. Бүтү чүе чүгте
бригадала, оон кечигуериндерин
ханааржыр турган.

Бистия бригадамас бу чылан 8
тонна балыкты тауду, саваргига
кирер. Чартык чыла багай зөөс
ачылдыл бис. Алаа айларын
дүргүзүлгө 5 тонна ачылгын
балык, тауду, куш-биге
балык, куш-биге
орунган кырдылган.
Бригадала эки четкилер, моторлук
хеме, сугга келер илк, кеп бар,
транспортка керелзгө айттар
быжылатгына, дүргүлүгтүл
быжыкчылр база бар. Чөбүззөргө,
Давоа, Базыр, Даныз-оон ышкыз
аажыл-иншке кызмак, алган хү-
ззөлгөн ач сеткилдиг хүсөсүн
турар мурунчак кижилерин айты-
ын чүгүлө.

ырга тургузуп балыктарын көзүлөрүгүнө арнаы бээр, ошондо көзүлөрү чыдайт. Во балыкта бээ-
талоок чыдайт. Во балыкта бээ-
тарыча көк чоруктар болуула бээ-
таварыгалар зээш зээс.

Сөөлгү чылдарда боттаринин
эрге-ажын барымдалаан балык-
чылар жээлден, аязы-бүрү чепсек-
херекселерин, ол херекчок хоруг-
луг херекселерин ажилгап боттар
чоруктар жөөкүлөн апарган. Бот-
таринин күлдэ эрге-ажын чыдаан
чамдык кижилер хлорун, чыдаан
херексел, балыктар бээталоок бээ-
лүтүгү узуктап турган таварыл-
малар тургузган. Ол дээрге бээ-
лүтүгү узуктап узе узуктар хорал-
ды чорук-тур. Мону Ах-Доуварак
хорайдап болгаш еске-даа хер-
келден келген кижилер болдуруп
турган болгай. Субота, воскре-
сенье хушнелер, шагын ачы уелеринде
Ах-Доуварактан балыкчылар
Алаш учунга ыдирден бээр, олаз
аязы-бүрү херекселер-биле балык-
чылы кырып, узуктап турарлар.
Колхоз баштаар хер, келдэ Совет
бөс дугайнда айтырыгын чогуур
херлерге тургузуп, чамдык
уелерде жай хаман чок балык-
таар чорукту хорулган соонда бөс
хушнелде колхоз даярдыгын

Черле мичаш, бойдустан кай-
даан камгалар хемгелерни куй-
тадирини, байлакты чок ажга-
лардын корун-чорунун сагмын
ы хамааты бутурунун ыдыктын
хуулетези болгай. Мону сагы-
майн, балык-байлагын кайы ха-
маан чок тудар, буттарини
эрге-ажын болаар ий-чагыс
кижигере шыгыч харым-
салга көргүзери ацинын бол-
гаш балык ажил-агыл органи-
колдуан негетинин турар. Бистик
колхозуус анынмы тыамш талы-
ыс-биле ажилды база-ла чорудун
турар, аяларын, балыктааы-
нын янги чорун-чорунун шы-
гызым-биле сагып турар.

Х. АГБААН,
балыкчы бригаданың бригадари.

A black and white photograph showing two men in military uniforms in the foreground, looking up at a large statue of a man in a military uniform standing on a pedestal in the background. The statue is of a man with a beard, wearing a military uniform, standing with his back to the camera. The two men in the foreground are also in military uniforms, looking up at the statue. The background is a light-colored wall with some faint text visible.

ССРЭ-ний уjudуку-космонавтары П. И. Бел
ев биле А. А. Леонов олар Калуга хоорайда К.
Циолковскийн тураскаалын чаньнда.
Фото Е. ХАЛДЕЯНИИ.

Астравантинаның болгаш космостуң чоонга ча Парижге хадгынган делегей делегелгезинге талгеттинген совет умжар чүдү болгаш космос талниказы чүгле умжар чүдүдү хай-ниитизини эвес, харын база даштыгы чурттарның эң-налбак бөлүктериниң аажок улуг сонургалы хайныктырган. Делегейиниң Астравантинаны болгаш космос кинофильмнериниң ийги фестивалы база-ла Парижге бооп эрткен.

Делгелгениң ажылынга киришкен совет тап-
позлериң кеңигүнү Юрий Алексеевич Гагарин
ден, а ол ышкыш фестивалдык киржикчи
Владимир Михайлович Комаровтан бис сол-
чуулдерниң болгаш ужуражылышыннарның ду-
гайын чугаалзп бээрин дилзэн бис.

Ю. ГАГАРИН: Парижге аэронавтиканын баш космостун XXVI делегей саломунун аягына тынгыны. Ли Бурже аэродром укар түзүүдөн гаш гаш адыр болур космосту техникунанын көзүндөизин кичкинчи мерген утанынчың чезиниң конерини болачуну тогузудуң бир-ле дугар. Бизде эл-бизде адыр болур космосту техникунанын баш АКШ, Франция, Англия, Италия болгаш өзгө-баш хай-хай чурттаг баш улустар эңиз эңиз баш маркарларын самолёттарын, түтүүнү бир вертолёттарын, ракеталарын. Черини кычкыл маңа эдеринчилик, октагый корбиздерини делген чургуңеулер. Шынал түгүл бизиниң «Восток»

губус» ракетазының сөөлгү чадазы-биле делгетинген турган дээрзин демдегеп каар ужурулун мен. Америкаанар делгетеге «Меркурий» капсулазын көргүзүрүндөн «эгенгеннер» деп биске дыңраткан. Ол кедергей-ле эргижиреп калган ышкыыл.

[illegible]

Детлегерге «Айтел» бүтүлө чамкы түзүлгөн дооазымадан шүгүл үгөтө дээрими кутаалаа- ужурут мен. Ужугула шөлүгө оң кээп оң рукамкы дымнал-ла кайгамкы медээ — совет- ужуз чуул конструкторларының чогадыкчы мөргө бодалының тишлегезин херечален турар хайымның медээ бооп тарай берген. Оң Кои- ставитинонун Антонов болташ оң чогааткычы АН-22 кичээйгелиң эң-ле төвүгүн турган. Даш- кычы журналисттерин аңа турганы шыкшаң, оң «Кызыл гигант» азы «Бирги чертегин сылдыз» тоол-домакта «хай-херин куш» шыкшаң, ыңгаар-

дүүн чамдаа тергийн улут кылдыр санагдмт турган ТН-134, ИЛ-62 деп самолёттар – чүглэ тэнгиз хөхкөшлөштөр ышкаш сагындарын турган. Космос корабльдыри база-ла амгызындаан хой кижини сындырп чорурү хүн эдип келир дээржиэ бүзүрүл мөн. 80-не чыл мурундаа агаарыс көдүрлүп үнгөн баштайгы самолёт чүглэ чагыс ужудухунуа «хүчтээржиэ» өй турган. Ылчаарга ам күчүлү, АН-22 700 агай кижини көдүрөд-дир. Тоолда-биле дөмөй ышкыжык, ба- чандымыр деп дээржэ бистин бо хувиустун кы- ла.

— Силер делгелгийн америк бэлүүнүн дуга-
йын толаргайлан чугаалзан дээн болгай силер.

Ю. ГАРИН: Каттишкан Штаттар координда-ла шагерин ужар чүтүл техниканын делген кор-гүскөн чорукту дыка залдегизинен. Ум. Дээрге шерин марказлы самолёттар, ужар чүтүл ракет-лары чорду. Делегейин жөй-ниинчиин салал-олды, лаштыкы параллаа АКШ-тың делгизн чүтүлдеринин ол талганын эскерип хан болганын кылга. АКШ-тың эртемдеринин болгаш конструкторла-ры «Атлас», «Ангел» деп ракеталарыны баса бап-тайгы ийи олуттуу «Джемини» деп америк ко-робанды орбитаже үйдүргөн «Титан-2» деп чешир-кини ракетанын бир чалазын делгизн деп чү-гүзгалаан болгай мен. Космосчу объектилер бол-гаш язы-бүрү херекселдер америк инженерле-рини шиптиринин тускайлыгын дугуяын хере-кеттүрүп, болгонун чыгарып, чыгарып, үндүрүп турган француз инженер конструктор-ларын, эртемдеринин эртемниг далайкинчиини-рини үрө-түмдөдери, оларын тургусканын коом-сочу эртем приборлары биске база-ла солун болган дээрзин манга чүгүзгалаан каайы.

— Силерниң «космосчу бажыңыңар» «Восток» деп корабльди көрүкчүлерниң кайы хире кичээлгейлиг көргөниниң дугайында түшү чутаалап болуптур?

Ю. ГАГАРИН: Бистид баштайга комсомул жорбанын бир-ле дугаар дегеттигинен павлодига чон кезезде-ле шыгырт долу болуп турган, керектеринин сыншасын кылдыр тырмак турганында бажын буступ дужер чыгыр турган. Комсомул дегелер дугайында 32 мул тайыл-бир номчуга турган каш-ла учу иштинде төлдү тарай берген. Соңурактаркынын айтыргылары карышталар төлөздө, мен база-ла тайылбырлачкы-карга дузалажыгы-бале консультант болуп чо-чуп турган мен. Кижилер «Востоку» ажак-ка-ла магалат көргөн. Оларга «Востоку» — ком-сомусу чак шатнын баралды, комсомусу баштай-гы аямдыктын совет улустун амидиричти-күстеринин кайгамчыктыгы керечилең ол болган. Мен чогуундун чондугуна иштиндең алыр чо-чуп турган, аман эгелдөө, бөгү кыла аракеттең турган. «Комсомудун биги дегелин» жай-хой куртаркын улустары ошоткун турары ошотчу-турган. Билчяла-да аямдыкында октаргайын ши-ни-лериңерге эң-не боттук салымчынын кинреген күтлө жи чурт — ССРЭ биле АКШ беле арпа-дында тухал болгай.

Париж сәлонунда ажилында АКШ-тан астронавт Маклиндит биле Уайт киришкен. Дегелсезлеп организмчаларының июнь 19-та кылган тәһсил алышыкының оларның биле танышкан биле. Олар мезг чалыпта чедип келгиле, каш сөгүтү байыр чедирешкен биле. Мен оон соңла олар биле баз катал «биле каз» ужурашкан мен. Мен оон байыркы бузаларының ыдыг тарышымлы үсердизле таптыг утаалажип чектизген биле. Элзеп үр хөрежире у-ешагым тил аптар боор биле деп болзан биле. «Деминянылы» экилзы биле ужуражышык болган чүзе. Ол дутагы дегелсезле бир дутаг экипактыг командалы Владимир Михайлович Комаров чугаалзла кири болган биле.

8. КОМАРБ: ол ужуражышкын... болу чок
териге болган ужуражышкын чүсе. Констан-
тин Феоктистов болган Борис Егоров-биле би-
рер Парижге чедип келгиривиске, аэроавтика-
нын болгаш космостун салону, хай бооп, хал-
кынын калган болган. Ыччалга-даа бис аңаа очу-
өөр дээш звец, харын астронавты болгаш кос-
мосту киофилыныңерин Виши хоорайга болган
елегей фестивалыга киржир дээш барган-а
болтай бис. Киофилыныңерин аразында: мээң
ачыгыйлыгым «Джеминий-4»-түн ужудушкуну

Ол болза бир секунд, иштинде 6 кадр болур

агнуча-биле тырттырган, мынчанга чуруутары
агнуча кирер чире толаларга эвэс болган. Бил-
ада-даа планка АКШ-тың астронавтынын
ылган мадырлар чорунуң дугайында билгич-
ерил турган. Америк оруусу-биле шак мыңзар
агнучанымыс ол.

Совет кино-фильмнер ФАИ-ниң «Алдын ча-
лынар» деп дээш шаңчалдарын алган деп чү-
чүм күтүлгөн кааби.

Ю. ГАГАРИН: Франзияг ийи удаа бээр ас-
ежикчилгил болган мен. Бо узада-даа чуртуу
ерин чорурумга утундуур аргажок солун бол-
у. Чижээ, «Рено» заводка чоранымын чер-
тпас мен. Ож аякчытынарының, аң ушкыш
истин чоранымыс хоорайларын чурттакалы-
мын бисти чыгыт чымча-биле ужуру-
чым турганы — Франциин болган СССР-
лустарынын бижылгил турган найралдыг ха-
малдарының ол эки бадтыкалы ол дур.

А. РОМАНОВ.
СЭТА-ның хайгааракчысы.

Чаа-Хөл ортумак шолоазыны септелгези өрдидиге чыгы тәһизиде-де әгәлзән. Бә хуһнерде ыңаа ий интернетны 10 печкалары чарарты әде салган болгаш маагаһаһа, чугайлааш, будуп маа Оаалга системаны база септәз. Школа мастерскаязыны чарарты әде тургускан, хеп складын база әдерзән. Электри шугумун база чарартып кылган.

Столдар, парталар, сандыйлар
септегези база чоруп турар.
Сөөртсө чогуур 1000 кубометр
мыяштын чүгөл 400 кубометри шик
ла чаминда дуктуртумен. Ар
кан мыяшты сөөртүрүп Шагда
Арыг АТК-ы озааладып турар.
Школа септегезинде 20 ажит ө
ренчикчилер идекпейли ажилда
турар. Оз мышкан Лопсан Долза
паз, Базы-Хөв Кыргыс, Сууста
Бегиз септегезде кичи кирип ч
рарлар. Школа удавас белем б
лур.

Ш. ДУВЕНДЕЯ.
• • •

Чаа өөрдилгэ чымы доостур билек, 22 жижи составтыр септелгизер бригаданын четчелээш, он удуртурун школанын ажил-агым өрөлөкчизи эш Зотовка дааскан Септелге июнь 1-де эгэлээн. Бүтүтүт дугузунда ийи школанын септелгезин бүрүн дооскан. Клас өрөөддериниң баксыраан черлерин малгаштагылааш, чугайлаш будаага Интернет септелгези база доозууга. Школа девискээрин долгартуу.

Септекчләр аи буадурулге өвгилдигезиниң мастерскаязының, сөзлованың септегизинде киргезилер. 1000 кубометр топкалы одааплааның. Ону Кара-Сугиңиз Ак-Халдеп черде белеткән. Ук ыяшты 520 кубометрин шолалада джугуруалган. Ол ыыкаш 140 тонна хеммүр даштың 100 тонназын сөөртүалган. Артакан ыяштың, хемүр даштың сөөртүлгези чоруп турар.

Хоочун чазымкычы Седен Севээ
школа септелгизинде кызма
ажылдап турар. Кыска хуусада 7
парталарны септээн болгаш 3
ажыг сонгалгаш форточкаларын
кылган. Оон-даа өскө үүрмөк сеп
телгелерин 61 хардыг кырган ак
сеткилдиг күөсөйдип турар. Ак-Ту
руг 8 чыл школынын коллектив
школаны август 1-де бүрүн беле
кылдыр септеп доозар дээш, кү
женишкенин ажилдап турар.

Ола-да районда Часты 8 чы-
шолкызының септелгиз кидия ту-
лук. 50 ажит малчынарының уруг-
дагы чурттаар интернатты септел-
гези бүрүн доозулган. Моон му-
нунда столовая турган баккынны
класстар кылдыр ала жыгын бол-
гаш ам мыла транза хап, малга-
штап турар. Чаа өрөөндөгү чыды-
да класс өрөөндөринин саны көү-
дзур.

АНЫЯК ТУРИСТЕРНИЦ СЛЁДУ

Чуокта 425 анык тургустерин
12-ти республика слётун боюн эрте-
кен. Анас республиканын 300 ту-
ру эне-не анык ала-чоруктады
чыгыш келген, бу өрөөнлө чы-
лында чурт-шыгыштал таланы-
биле кылаан ачы-тергиз турун,
тургиз таланы-биле боттарын
күжүн шензеткен. Эрбеткен ыра-
эсте Мойналык бел бойдуу ку-
румалдык чеге анык тургустер
ала хунерини дүрүзүндө дым-
тапты, бут бөмбүтүтү, хол ба-
бүүтүтү, стол текизишн таланы-
биле командалар аралыкн эшу-
укуражыгышкынчырыкка ку-
ришкен. Ала ыгышк мурунны
ишчилер, чамас чег чүртүт ма-
дырлар-биле жуурашканар.

ЧУРУКТАРДА: Кызылдан шко-
ла-интернаттын командалык
слетка чедил келгенни дүзүйн
слеттүн начальнигыны орапачы-
ны Ваял Медвеевтыга рапорттан
турары.

Эрткен чыгыш он биш слет-
түн ишчилери — Кызылдан
М П школанын таланы-
ри слеттүн түжүн көдүртү турары.

Сам С. Юмбеу.

**ВДР-нің Даштыкы херектер
министерствозунун „Ак дептери“**

БУТ БӨМБҮҮ

Эрткен дымштыр хунда Хову-Аксимин болган Ак-Довурактын спорт майдондиге республиканын бириг чери дэшиш ви-хууну журажыкчылар нары болуп эрткен. Республиканы пографиканын командалы «Абсест» биле ойнаш, ону дауп уткан. «Абсест» олодур командалы полиграфистери 4:1 сеп-биле алган.

Ола-ла күп Хову-Аксимин командалы «Туджугу» биле ойнаш. Аагытлар шөлдү ээлер-биле оюнуу 10:3 сеп-биле тивидүрүп, бүүредиги тивилесте чидип алган.

Июль 13-те «Спартак» биле «Туджугу» командаларын журажыклагы Кызыл хоорайга эрткен. Оюнууң эгизилден эгизлаш. «Спартак» шим-чегир ойнаш, бөмбүктү улаа-дараа удуларлыкчызынын хаалгажыга чидирип, оюнуун бириг чартында наг голдуку кирген теккен. Ийги чартында «Спартак» чидишкигиңе хей-эст кирип, улам кавыгыр ойнап, беш голду улаа-дараа кириген, ычанагыл журажылга 7:0 санйгы болуп, «Спартак» чидишкигинин оюну-биле доозуган.

М. ГАМДИВ.

Лаостун кырынга
дүжүр аттырган

ХАНОЙ. (СЭТА). Бо чыдын я
вардан июль 4-не чедир Жаосту
патриотчу күштери Патет Лаону
контролдай турар дескисээрнич
калдаашкыннары кылып турган 9
ачерик самолёттарны джур атка
деп, ВНА агентиде «Патет Лаону
ну» радионуң дамчыдылгазын ба
рундаалааш, тындалып турар.

К. КУДАЖИ

— Орлан кирип ора-ла мендизе
Урку-сууру харны дыйнактап
Жик кастында долгандыр таах
сыптары откагылап каан демир сууг
чангыта доктаап чоруй, Орлан ай
тыргай: —

— Болдох даргазы кайныз прги?
Дорде сол артында орган киж
базжы көтүргөдөк чорда, кийинки
орган ашактарың бирезе мурна
кан: —

— Болао ийин.
Орлан этре бастап, дарганың х
дунда барып туткан: —

— Херел деп кижж мен, анал-
Орлан дие ажырбас — даш, ол
даа авааш ыкшап боорга, неме
наа — Орлан Оюнуви Херел. Ш
ригден чаа халажып келдим.

— Кончук Михаил Мижтов
дээр ийин — даш, дарга олурганна
нын чанычы айткан. — Олурга
Орлан олуруп алгаш, чутга өг
дээр эп тыпшын чорда-ла, олург
элеринч бирезе мурна-ла: —

— Шеригте чоруп-ла турара
каап-де турарла. Чевенек-Калайж
огу мырнайы тыва дылын тутуко
келген болтай. Мырнай хелемечил
чоруп турдз. Келген доран ийи х
дур ижиж келди. Мынча чыгыс-д
тыва ссз этпген. Сөөлү кезеж х
мечин чапа берген, ар уууп кал
Орн дүшкө чегде үлүп-үлүп, отт
келген, эгизгилсз тывалап мин
дээр-дир! «Аштаарымны, авай, а
чемден кылып көр.»

Олурганнар аажок каттыржы б
ген. Саманн чууп орган ар без
көрүп келген. Шалада сөгөлзөн аш
дөргө, мышка отпугу, караның ч
жы тогулугузе мыкшып-ла орган.

Орланнын арым-базж ишм диг
сактырга, он кырыңче кыжыр
аңгын чин былгырыпкан мыкша б
ген: —

— Шеригте мен беш чып болзум
даа, төрөзң дыйлымн. — даш, О
лаң бүгү болатын чын, шавар х
дашмыңны ойтур шаварыңа чап
чорда. Колчук хаваан дүтсөт, ол
гандары эргидир көрө калкы
Бүртүмчикчиңе шааткалары чиз
селеме-биле үзө шааткан түвө и
каш мыт чок барган.

— Тас-тыр оо, колхозка ажылда
төш келгенчир ол бе, ыңчан?
леп, дарга доран айттырган. —

— Ийе, он башка бээр чүтө ка
жы — деп, Орлан кокултаканы
кулак дажы негей аарак, шорлуп ч
галаан.

— Өг-бузелиң силер бе?
— Бот кижй мен.
— Тас-тыр оо...
Дарга чуталызнага тааржыр се-
дизлэр ышпаш, салаалары-биле уу-
ле стот мындайрадыр соктап, дон ыш-
пактан торга дег, катап-катап «тас-
тыр оолан» олуруп берген.
Орлан дестүмизан:
— Азы таарышпас-тыр мен бе-
дарга—дэш, комсомол райкомго
бижикни уштуп сунган.
— Чүге таарышпас боор түвэл-
артында бот кижй-дир силер.
— Түгдл бот кижй хулэп алы-
уусе силер бе?
— Чурттаар байжын-багатка чеге-
уусе болур бис ийни, ычтанаш ын-
чап олурармы ол-дур ийни.
— Менга уугу байжн черек чо-
к.
— Тас-тыр оо, бот кижй... бот ки-
жй...
Кончук элээн ур болганда, Орлан-
де ылапкан көрөш, чуталаан:
— Аныктар холхозка ызыранма-
боор чүве болгай.
— Мандагы бот кижилер — деп
демиг чутга элээнс кижй шаалда-
лап каан.
— Кижилер ангы-ангы болур бол-
гай — деп, Орлан харыялаан.
— Чүгү кылып болур силер, ын-
чап?
— Агроном бигилги мен, трактор-
риске-даа, чолачыгы-даа ажыр-
бас мен.
— Агрономувус бар, ийи борба-
маннишвэсээ ээлиг, бирези дээрге ке-
гирт чүве-ле болгай. Трактор, де-
чүвениң сураа бизин холхозта ба-
агес, дуулам.
— Аныа чуталаармы ол-дур дар-
га, кандыг-даа ажыл — кылып болу-
мен.
— Кандыг-даа ажыл, эки-дир
тас-тыр, тас-тыр.
Ажыл-агыг дугайында чутаа бары-
ооң-биле төнгөн. Дон ынай аная-
агги өнүктүр ышпаш хөөрөшениң.
Орланнын каяа төрүттүнгени, оо-
ла-незиниң бэзин уугу-төгүзүн ар-
тырбайн айтырганар. Самбын ха-
орган ар бэзин ажылын ара каа-
каш, чутага кижй берген:
Чутаа-соот узан туугу, олурган-
нар-биле холхоз даргазынын ар-
зында эрге-дуумаалың ылгамы бэзи-
чиди бар чорсан. Ол, бир талазы-
да, Орланнын сепкилгине тааржы-
болган, бир эвес, холхозчулар-би-
ымдык чоок чутаалашыр баа, сауду-
ла дара-диг бот бодандырган. Ий-
чалда-дээ ооң сепкилгине бир-чө-
ве озаа таарышпаан: ажыл өйчү-
мындык көпчүг, буга-шары дег, мого

шымырак кончут эрлер чүгө мин дүш чок оралар чоор? Чугаа шейли турган...

Ында-хаая телефон кыгырткый бээр. Дарга чангыс аай ун-биле, чангыс аай харыылап каап турган:

— Кончук-тур мен. Ийе, чүтү дүп-ле тур бисе, дарга. Бүгү колду чуларны мөөнөдөвис, бичини шко чылардан эгелээш, кыргавнарга чы дир. Хамык күштү октаар бисе. Узуреп болур сидер. Бөгүн чайи тур мен, даарта медээзин бээр м Ийе, тас кылдыр кыла шаантар бисе.

Кидин чугаа ортузунда ажик дээш. Бажын аржымы-биле салга ораап алган, измте арны хуреп кылтыга берген аныяк кыс кире лып келген. Уруг дораан дарыны столунга-ла барган:

— Михаил Мижитович, кажан ижи бээр силер? Чежеге дээр ман бис!

— Долаана, шала оожум, дум. Мында өске улус база озуруп турлар, оларны-даа бичин хүндүлөк кзе.

(Уланчылыг).

СЭЗЭК-

Олар түбөска болгаш тар.

Сээктерини

РЕСПУБЛИКАНЫҢ САНИТАР

Редиторноң оралкычы
Д. О. БЕГЗИ.

КИНО

ИЮЛЬ 15-ТЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Музлече уткуш-
тур» 9, 20, «Арыгда ыш» 10, 55.
12, 35, «Тара бизнес» 2, 15, 4, 10.
6, 05, 8, 10 шақтарда.

«КАА-ХЕМ»: «Эльбада чамыт»
11, 15, 1, 15, «Лушиа» 3, 15, 5, 15.
7, 15, 9, 15 шақтарда.

«ЕННЕСЕЙ»: «Нолуби хемедан кал-
ген аныяк эр» 12, 40, «Шикин-билин
ужурашылга» 2, 40, 4, 40, 6, 40, 8, 40
шақтарда.

«ВОСТОК»: «Шыпшың» (1-ги
2-ги сериялары) 2, 8, «Музисна
компания» 6 шақтарда.

**ЧАЙЫ ТЕАТРИГА: «Далайга дыш-
танылга» 5, 7, 9 шақтарда.**

СЭЗК - КАДЫКШЫЛДЫҢ
хотолда
ДАЙЗЫНЫ

Олар ижин тиви, дизентерия,
туберкулез, полиомнелит,
скарлатина, дифтерия
болгаш өске-даа аарыгларны
тарадып турарлар.

СЭЗКтерини УЗУТКАҢАР!

РЕДАКЦИОННЫЕ АДРЕСЫ: Кызыл, Шетинкин — Кравченко кудумчузу бажын № 3. ТЕЛЕФОНЫ: Редакторнун 24-63, редакторнун оралакчыларнын 35-24, 25-38, зарыскалгалар секретарьнын 23-35, партияны калжынын 23-34, агитация болгаш пропаганда база кедээ ажыл-агый калжынын 37-13, улустур калжынын 22-64, чагал ажылчы болгаш корректорнунгиз база колмет тургуузу болгаш бухгалтериянын 31-75, корректорларнын 21-47, 27-41. Соруз келбейн барганда 22-75 телефонче долгаар. амыдырал калжынын 21-27, иштээл информация калжынын 20-60.

Түрү АССР-яны Министрлер Чавулуниң чанында партияга аралелинин типографиязы.

IC-00716